

МОРФОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРИЙМЕНИКОВОГО АНГЛІЙСЬКОГО СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ

Гладкоскок Леся Григорівна
Бухінська Тетяна Вікторівна

к.ф.н., доценти кафедри іноземних мов
для гуманітарних факультетів
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Україна

Вступ. Вивчення особливостей морфологічного складу прийменникового словосполучення в сучасній англійській мові привертало увагу багатьох лінгвістів. Але існує ще ряд питань, які потребують подальшого вивчення. Враховуючи труднощі відокремлення та перекладу прийменникових словосполучень, які відчуються під час практичного викладання англійської мови, такого роду дослідження окрім теоретичного значення, може мати і практичне застосування та бути використаним у складанні курсів з лексикології при навчанні студентів англійської мови. З іншого боку, існує ще ряд питань, які потребують подальшого вивчення функціонування та особливостей прийменникового словосполучення в творах сучасної англійської літератури, що і зумовлює актуальність даного дослідження.

Стаття присвячена вивченню морфологічних особливостей прийменникових словосполучень в сучасній англійській мові.

Основними методами дослідження є методи описового та компонентного аналізу, які ми застосовуємо, аналізуючи морфологію прийменникового словосполучення та функціональний аналіз. Досліджуючи прийменникове словосполучення як цілісну, готову мовну одиницю і встановлюючи випадки її актуалізації в мовленні, використовуємо метод контекстуального аналізу.

Метою роботи є розглянути поняття прийменникового словосполучення та його функціонування в мові, проаналізувати взаємозалежність структурної та семантичної організації даних одиниць, описати і класифікувати типи

прийменникових словосполучень в художніх творах англійської літератури.

Результати і обговорення. Вираження синтаксичних зв'язків між компонентами прийменникового словосполучення, які володіють певним лексичним значенням, тісно пов'язано з морфологічними властивостями одиниць, що поєднуються. В сучасній англійській мові загальноприйнятою класифікацією словосполучень, яка використовується і для прийменникового словосполучення, можна вважати їх поділ на дієслівні, займенникові, ад'єктивні, числівникові та адвербіальні. Правильність класифікації словосполучень за їх ведучим компонентом цілком підтверджується на матеріалі прийменникових словосполучень сучасної англійської мови.

Серед прийменникових словосполучень, як і серед інших типів словосполучень, найпоширенішим є дієслівні словосполучення. Цей тип структурно-семантичних одиниць являє собою поширення дієслова шляхом розширення його лексичного значення, уточнення його змісту. Різні думки дослідників породжують різний підхід у трактуванні дієслівних прийменникових словосполучень, в зв'язку з чим вирішальне значення отримує критерій, на основі якого базуються ті чи інші теоретичні положення. Семантичний критерій, який лежить в основі традиційного розподілу обставин та додатків, відкинутий дослідниками як недостатньо об'єктивний.

Л. С. Бархударов взяв за основу свого дослідження формально-граматичний критерій [1, 234]. Базуючись на загальноприйнятому поділі дієслів на перехідні та неперехідні, Л. С. Бархударов висуває концепцію дієслівних словосполучень, трактуючи придієслівні ад'юнкти, що входять до їх складу, як розширення та додаток в залежності від характеру їх дистрибуції. Необмежена дистрибуція придієслівного ад'юнкта, тобто сполучуваність його як з перехідними так і неперехідними дієсловами є характерною ознакою розширення.

Аналіз компонентного складу дієслівного прийменникового словосполучення дає можливість виявити ряд характерних особливостей даної лексико-граматичної одиниці. Але ця структура як форма організації одиниці

мовного вираження, яка має системний, закономірний характер, потребує всебічного підходу з урахуванням як граматичних, так і смислових факторів, що складають її сутність і лежать в основі її виникнення, що викликає необхідність використання структурно-семантичного критерію.

Дієслівні прийменникові словосполучення являють собою неоднорідну категорію. Вони розрізняються як за структурними особливостями, так і за семантичними властивостями ведучих компонентів. З урахуванням морфологічної характеристики ведучих членів цих словосполучень можна виділити такі типи:

1) дієслівні прийменникові словосполучення, головним членом яких є прості цілісно оформлені слова:

а) прийменникові словосполучення, ядром яких є дієслово, що поєднує значення дії та її характеристику, наприклад:

*What kind of crazy nonsense? **I rasped at her*** [4, 31].

- словосполучення, що містять дієслова, які означають рух і одночасно виражають його характеристику, наприклад:

...he scorched through the dark streets so as to get home to his books at the least possible expense of time [5, 113].

б) прийменникові словосполучення, що вміщують адвербіальні дієслова, які виражають перехід з одного стану в інший, наприклад:

*He caught the one-eyed elder on his blind side and **ripped his ear into ribbons*** [5, 50].

*The mighty peace demand of millions of Americans, swelling in recent weeks **into thunderclaps** that reverberate throughout the country...* [2, 125].

в) прийменникові словосполучення, що означають перехід з місця на місце, з адвербіальним відтінком способу здійснення дії або супроводжуючих обставин. Найчастіше в складі таких словосполучень вживаються прийменники into та out of, наприклад:

*He rose gallantly, **bowed her into the seat** opposite him* [2, 113].

г) словосполучення зі значенням “позбавити чогось” з адвербіальним

відтінком способу або методу здійснення дії, наприклад:

*By lies and broken promises they **tricked him out of his story*** [3, 314].

д) словосполучення, що включають дієслова, які виражають початок та закінчення дії. До складу цих словосполучень переважно входять прийменники *into* (при позначенні руху) та *to* (для вираження її завершення). Наприклад:

*He **slowed the car into gear**, made a screeching U-turn, and headed north* [5, 75].

2) дієслівні прийменникові словосполучення, головним членом яких є складні (постафіксальні) дієслова;

3) дієслівні прийменникові словосполучення, головним членом яких є дієслівно-іменними елементами;

4) еліптичні дієслівні прийменникові словосполучення.

Виникнення прийменникових словосполучень 1-го типу є не лише результатом прояву існуючих в мові тенденцій до розвитку засобів емоційності, експресивності, але і відображенням процесу компресії форм, існуючої в мові спрямованості до економії, лаконічності засобів передачі інформації.

Аналіз стислих прийменникових словосполучень дозволяє виділити нам такі основні типи:

а) прийменникові словосполучення, що виражають співвідношення “допомога, сприяння рухові або дії, направленому в певне місце або на певний об’єкт”: *help him into the carriage, assisted her into her coat, helped her to her feet, get them to their feet* і т. п.

б) прийменникові словосполучення, що означають дозвіл виконати дію, напрямлений в певне місце або на певний об’єкт: *allowed them through the gate, allowed me within a close range, let him into a shop, let me at him, let him out of the army* і т. п.

в) прийменникові словосполучення, що виражають наказ, розпорядження, прохання направити імпліцитну дію в певне місце, на певний об’єкт: *ordered me in that direction, asked to the mansion, forced the horses at the screen of vines and creepers, impelled her out of the room, ordered a suit of clothes from the tailor* і т. п.

г) прийменникові словосполучення, дієслівний компонент яких поєднує значення руху і повідомлення або отримання інформації. Прийменник *about*, який, переважно, вживається в таких структурах, семантично залежить від імпліцитних дієслів таких, як *tell, ask* і т. п.

д) прийменникові словосполучення, що означають початок, відновлення, продовження або завершення дії (руху), до складу яких входять дієслова *to start, to begin, to resume, to continue, to keep, to stop* і т.д.: *started up the steps, began down the hill, resumed on the road, continued up the stairs, stopped in the bushes* і т.п.

е) прийменникові словосполучення, що вміщують зворот “об’єктний відмінок з інфінітивом”, до складу яких входять дієслова бажання і сприйняття: *to want, to hear, to imagine* і т. п.

Слід зауважити, що прийменникові словосполучення, залежний компонент яких виступає в ролі потенційного суб’єкта по відношенню до імпліцитного дієслова (того, що має значення перебування), відносно якого наступна препозитивна група відіграє роль підпорядкованого члена.

В якості дієслівного стержня прийменникових словосполучень даного типу крім простих дієслів можуть виступати і різноманітні дієслівні утворення, що являють собою семантично цілісні одиниці.

Висновки. В результаті проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

Словосполучення – це граматична єдність, яка складається не менше як з двох повнозначних слів і входить в систему комунікативних засобів мови лише в складі речення та завдяки реченню. Воно виражає собою цілісне значення, єдине, але складне і розчленоване поняття.

В сучасній англійській мові основними синтаксичними одиницями є речення та словосполучення в його складі, яке являє собою не комунікативну одиницю, яка складається, як мінімум, з двох повнозначних слів, поєднаних між собою підрядним зв’язком за допомогою прийменника. Серед типів підрядного зв’язку прийменниковий займає одне з основних місць.

Будь-яке прийменникове словосполучення являє собою, як мінімум, трислівне словосполучення, кожен компонент якого володіє здатністю виражати поняття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бархударов Л. С. Структура предложения современного английского языка. М., Высшая школа, 1977. – 356 с.
2. Christie A. Murder in the Calais Coach. – New-York, Pocket Books, Inc., 1970, 289 p.
3. London J. Best Short Stories. - Garden City, New York, The Sun Dial Press, 1975. – 598 p.
4. Mansfield K. Selected stories. – Moscow, Foreign Languages Publishing House, 1977. – 652 p.
5. Maugham S. W. The Best Short Stories. – New York, The Modern Library, 1967. – 499 p.